5. “Про систему гарантування вкладів фізичних осіб”: Верховна Рада України; Закон від 23.02.2012 № 4452-VI.

6. “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”: Верховна Рада України; Закон від 12.07.2001 № 2664-III.

7. “Про систему валютного регулювання і валютного контролю”: Кабінет Міністрів України; Декрет від 19.02.1993 № 15-93.

8. “Про затвердження Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами”: Національний банк; Постанова, Положення, Форма типового документа від 03.12.2003 № 516.

9. “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземній валютах”: Національний банк; Постанова, Інструкція, Форма типового документа від 12.11.2003 № 492.

10. “Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів із зобов’язань, що виникають із договорів та інших правочинів”: Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ Лист від 27.09.2012 № 10-1390/0/4-12.

11. *Брагінський М. І., Витрянский В. В.* Договірне право. Книга перша: Загальні положення. – М., 2000. – С. 456.

12. *Гайдак О. В.* Центр Громадсько-правових ініціатив “Феміда”. – Електронний режим доступу : http://femida.ua/juridichna-praktika/.html

13. *Дзера О. В., Кузнєцова Н. С*. Цивільне право України : навч. пос. – 2007. – 240 с.

14. *Іоффе О. С.* Обязательственное право. – М. : Юрид. лит., 1975. – 880 с.

15. *Шемшученко Ю. С.* Юридична енциклопедія : в 6 т. – К. : “Укр. енцикл.”, 2003. – Т. 5: П-С. – 736 с.

Вернидуб Р.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АКАДЕМІЧНИХ ОБМІНІВ З УНІВЕРСИТЕТАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЗОНИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В сучасному глобалізованому світі рівень інтелектуального потенціалу суспільства відіграє вирішальну роль для розвитку конкурентоздатної інноваційної економіки. Формування такого потенціалу в значній мірі залежить від відповідності системи освіти і освітньої діяльності університетської спільноти потребам розвитку економічних відносин.

Показниками успішного розвитку сучасного університету є висока репутація його випускників, сучасний стан наукових досліджень і трансфер їх результатів. До основних факторів успіху відносять інтелектуальну складову – високу концентрацію талантів серед студентів і викладачів [1, с. 7].

Тому нашою метою є обґрунтування необхідності розвитку академічної мобільності студентів і викладачів, як одного з шляхів модернізації освітньої діяльності педагогічного університету, зокрема через створення відповідного нормативно-правового та методичного забезпечення і його реалізацію при розширенні програм співпраці з університетами європейської зони вищої освіти.

Мобільність (m obility) – є базовим принципом формування європейського простору вищої освіти і простору досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів з метою академічного і загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів [2, с. 39].

Історично ідея розвитку євроінтеграції та сприяння мобільності громадян Європейських країн набула реалізації після другої світової війни, коли 11 грудня 1953 року в Парижі була підписана Конвенція Ради Європи "Про еквівалентність дипломів, що відкривають доступ до університетів", а 15 грудня 1956 року – Європейська конвенція про еквівалентність університетських періодів навчання[1].

Створення Європейського союзу в 1992 році внаслідок підписання Маастрихського договору стало реальною основою для формування загальноєвропейського простору освіти. Для якого в Страсбурзі (1995р.) Радою Європи були ухвалені "Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-членами з академічної мобільності" № R (95) 8, де розкривалися загальні принципи формування політики академічної мобільності в Європі[2].

В даному документі термін "академічна мобільність" визначається як період навчання, викладання та / або дослідження в іншій країні, ніж країна місця проживання учня або співробітника академічного персоналу. Цей період повинен мати обмежену тривалість з наступним поверненням в рідну країну. Термін "академічна мобільність" не вживається для позначення міграції з однієї країни до іншої. А також вказується, що академічна мобільність може бути реалізована за допомогою створених для цієї мети програм, шляхом підписання угод з обміну між урядами, установами вищої освіти або їх асоціаціями, а також за індивідуальною ініціативою учнів і персоналу (через "вільні схеми переміщення").

В рекомендаціях висвітлені основні принципи реалізації академічної мобільності в Європі, умови доступу до іноземних установ вищої освіти, фінансові аспекти, питання одержання віз та соціального забезпечення, вирішення мовних проблем, поширення інформації щодо можливостей навчання, викладання та проведення досліджень за кордоном, створення служб мобільності.

У 1997 році Рада Європи та ЮНЕСКО розробили і прийняли Лісабонську конвенцію про визнання кваліфікацій вищої освіти в країнах Європи. Цю конвенцію

---

[1] Сайт Федерального центра образовательного законодательства: Документы международного права по вопросам образования / Документы Совета Европы. – Режим доступу: http://www.lexed.ru/mpravo/razdel4/?doc14.html

[2] Сайт: http://lexed.ru/doc.php?id=3846&q=#

підписали 43 країни, в тому числі й Україна. Лісабонська угода визнавала цінність різноманітних освітніх систем, разом з тим підкреслюючи необхідність створення умов, за яких більшість людей, скориставшись досягненнями національних систем освіти, зможуть бути затребуваними на європейському ринку праці. Громадянам європейських країн повинні бути доступні спільні цінності освіти, науки і культури всіх країн Європи.

Болонська декларація (1999 р.) започаткувала послідовний процес координації політики Європейських держав щодо створення європейського простору вищої освіти, в якому серед ідей створення рамкових механізмів взаємного визнання результатів навчання і забезпечення якості європейської освіти, важливе місце займає "сприяння мобільності через усунення перешкод на шляху ефективного використання права на вільне пересування з безпосередньою метою:

– забезпечення студентам доступу до навчальних можливостей, а також до відповідних послуг;

– забезпечення визнання та зарахування часу, який вчитель, дослідник чи член адміністративного персоналу провів у європейському навчальному закладі проводячи дослідження, викладаючи та виконуючи відповідну до свого фаху роботу, зі збереженням їхніх законних прав;

– сприяння європейському співробітництву щодо забезпечення якості освіти з метою вироблення порівняльних критеріїв та методологій;

– просування необхідних європейських стандартів у галузі вищої освіти, зокрема щодо розробки навчальних планів, співробітництва між освітніми закладами, схем мобільності та інтегрованих навчальних, дослідницьких і виховних програм"[3].

Кожний наступний документ, ухвалений в рамках Болонського процесу (Празьке комюніке (2001), Берлінське комюніке (2003), Бергенське комюніке (2005), Лондонське комюніке (2007), Львовенське комюніке (2009), Будапештсько-Віденська декларація (2010), Бухарестське комюніке (2012), розвивав і доповнював ідеї сприяння академічної мобільності в Європі.

Так, зокрема, в Празькому комюніке міністрів освіти (2001) зазначається, що мобільність дозволить "студентам, викладачам, дослідникам та апарату управління отримати вигоду з багатства Зони європейської вищої освіти, що включає її демократичні цінності, різноманіття систем вищої освіти, культур та мов"[4]. В Берлінському комюніке (2003) наголошується, що "мобільність студентів, а також викладацького та адміністративного складу – важлива умова створення Європейського простору вищої освіти. Міністри наголошують на важливості мобільності в навчальній, культурній, а також політичній, соціальній та економічній сферах"[5]. Лондонське комюніке (2007) декларує мобільність викладачів, студентів і випускників

[3] Сайт: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_525
[4] Сайт: http://www.ubs.gov.ua/files/462_files_1/PrazkeKomunike.pdf
[5] Сайт: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_754

як “один з найважливіших напрямків Болонського процесу, що створює можливості для особистісного та професійного зростання; розвитку міжнародного співробітництва між людьми і між університетами; підвищує якість освіти і науки; є підставою для всього європейського виміру”. Під час Бухарестського саміту (2012) затверджується Стратегія мобільності “Мобільність для кращого навчання”, в якій визначені цілі, завдання та заходи щодо реалізації академічної мобільності в Європі. Серед пріоритетів на 2012–2015 роки названо: запровадження рамки кваліфікацій, ЄКТС та Додатка до диплому, яке буде проводитися на основі результатів навчання, активне використання “Довідника користувача ЄКТС” для відображення стану поточної роботи за результатами навчання та визнання попереднього навчання.

Розгортання європейського освітнього простору має національний контекст, як фактор загального досягнення цілей Болонського процесу. Тому в рамках його принципів кожна країна реалізує правову базу освітніх реформ. Реалізація програм академічної мобільності студентів і викладачів в Україні спирається на нормативно-правову базу всієї системи вищої освіти, але можна виділити перелік документів, які стосуються безпосередньо питань забезпечення академічної мобільності, зокрема:

– Закони України “Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні” і “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”;

– Постанови Кабінету Міністрів України від 12.11.1997 р. № 1260 “Про документи про освіту та вчені звання”, від 13.04.2011 р. № 411 “Питання навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном”, від 23.11.2011 р. № 1341 “ Про затвердження Національної рамки кваліфікацій”;

– Накази Міністерство освіти і науки України від 16.10.2009 р. № 943 “Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи”, від 28.05.2012 № 632 “Порядок визнання і встановлення еквівалентності в Україні документів про освіту, виданих навчальними закладами інших держав”, від 29.05.2013 № 635 “Про затвердження Примірного положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України”[6] та інших нормативно-правових актів в галузі вищої освіти.

На інституційному рівні розробляються інструменти академічної мобільності, такі як “Положення про академічну мобільність студентів НПУ імені М. П. Драгоманова”, “Положення про індивідуальний навчальний план студента” та ряд інших нормативних документів і методичних матеріалів, що регламентують умови організації академічної мобільності.

Основними документами, що використовуються студентами для реалізації академічної мобільності в межах Європейського простору вищої освіти, є:

[6] http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/36037/

– каталог курсу (інформаційний пакет ECTS)*;*

– аплікаційна форма (заява-анкета студента) для направлення на навчання*;*

– угода про навчання (тристороння угода між студентом і навчальними закладами-партнерами)*;*

– угода про практичну підготовку (тристороння угода між студентом і навчальними закладами-партнерами)*;*

– академічна довідка.

Для реалізації права на академічну мобільність студенти можуть скористатися різними програмами академічної мобільності, зокрема: спільними та партнерськими програмами Еразмус Мундус, Еразмус+, освітніми програмами фонду Фулбрайта або бюджетною програмою Міністерства освіти і науки України, програмами обміну партнерських університетів тощо. Практична реалізація таких програм передбачає "вертикальну" і "горизонтальну" академічну мобільність. Під вертикальною мобільністю розуміється повний курс навчання на здобуття певного освітнього чи наукового ступеня в закордонному університеті, а під горизонтальною – навчання протягом певного періоду (семестру, триместру, навчального року тощо). Після завершення відповідних програм видається документ про здобутки, це може бути академічна довідка (транскрипт), сертифікат учасника стажування або літньої школи, диплом про отримання ступеня бакалавра чи магістра тощо.

Таким чином, академічна мобільність є центральною ланкою світової системи вищої освіти і ключовою складовою Болонського процесу, що об'єднує різноманітні освітні та наукові програми і дає можливість реалізувати їх оптимальну взаємодію. Програми академічного партнерства сприяють ефективній взаємодії університетів і наукових центрів, реалізують індивідуальні освітні траєкторії для досягнення світового рівня фахових компетентностей, які істотно впливають на якість інтелектуального потенціалу суспільства. Прийняття нової редакції закону України "Про вищу освіту" відкриває широкі можливості реалізації програм академічної мобільності в співпраці з європейськими університетами.

Л І Т Е Р А Т У Р А :

1. *Салми Дж.* Создание университетов мирового класса / Дж. Салми ; пер. с англ. – М. : Издательство "Весь Мир", 2009. – 132 с.
2. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад. : І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш й ін. – К. : ТОВ "Видавничий дім "Плеяди", 2011. – 100 с.